

Dr hab. prof., nadzw. Ewa Kałamacka
AWF Kraków

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr Adrianny Gardzińskiej,
pt. *Rozwój turystyki na Podhalu w latach 1945-1989*

Recenzowana praca należy do licznej już grupy opracowań historycznych o dziejach kultury fizycznej w regionalnych ośrodkach Polski w XX wieku. Poruszony problem dotyczy rozwoju turystyki na Podhalu w latach 1945-1989. Autorce rozprawy należy się uznanie za podjęcie problematyki będącej przyczynkiem do dziejów kultury fizycznej. Praca Pani Adrianny Gardzińskiej jest idiograficzną rekonstrukcją Podhala będącego miejscem popularnych destynacji w czasach PRL.

Rozprawa składa się ze wstępu, 5 wyodrębnionych rozdziałów, zakończenia, Praca liczy 474 strony, opatrzona jest imponującą liczbą 768 przypisów, zawiera 16 tabel (a nie jak anonsuje Autorka 26), wzbogacona jest sporą liczbę zdjęć, które podnoszą walor pracy. Wykaz literatury umieszczono na 33 stronach. Praca zawiera bardzo pożyteczne indeksy: nazwisk i nazw geograficznych oraz streszczenie w języku angielskim.

Analizując temat pracy należy stwierdzić, że treść pracy nie w pełni odzwierciedla anonsowany tytuł, albowiem w niektórych partiach opisu zdecydowanie wykracza poza jego ramy chronologiczne i tematyczne. W tekście pojawia się nazbyt dużo informacji niemających żadnego związku z omawianą problematyką. W wielu fragmentach rozprawa odbiega od prawideł metodologii badań historycznych

Pracę otwiera Wstęp o profilu metodologicznym, ze szczegółowym uzasadnieniem ram terytorialnych, przyjętej metody badawczej, celem i hipotezami badawczymi. Brakuje w nim, pomimo zapowiedzi, analizy istniejącej literatury, poza nazbyt ogólnym „na dzień dzisiejszy stan badań dotyczących turystyki na Podhalu należy uznać za niezadowalający. Trzeba przyznać, że istnieją cząstkowe opracowania, ale są one zbyt fragmentaryczne i dotyczą głównie Zakopanego, brak jest natomiast opracowań ujmującego zagadnienie rozwoju turystyki tego regionu w sposób kompleksowy z pełnym uwzględnieniem różnych jej form” (s. 9). Doktorantka nie dokonała pełnej oceny kwerendy archiwalnej oraz uzyskanych i wykorzystanych na tym tle źródeł. Ograniczyła się do lakonicznego stwierdzenia

„Niezwykle pomocne przy badaniu tego zagadnienia były *Biuletyny Informacyjne ZG PTTK*, służbowe protokoły i notatki z posiedzeń organizacji partyjnych znajdujące się m.in. w Archiwum Akt Nowych” (s. 9), co zostało poszerzone o kolejne również oszczędne „Pisząc o tym okresie i badając go, znamiennym stało się ukazanie charakterystycznego dla minionej epoki klimatu politycznego, a było to możliwe dzięki tekstom źródłowym takim jak: *Dzienniki Ustaw*, *Roczniki Statystyczne*, dokumentom zgromadzonym w Archiwum Państwowym w Krakowie, zbiorom Polskiej Biblioteki Cyfrowej. Niezwykłym również zbiorem informacji były zarówno ogólnopolskie („*Dziennik Polski*”) jak i lokalne tytuły prasowe („*Podhalanka*”, „*Pod Tatrami*”. Trudno w tym wypadku zapomnieć o znanym periodyku poświęconym górcom jakim były i są „*Wierchy*” – pismo ukazujące się od lat dwudziestych poprzedniego wieku, które wiarygodnie – czasami w sposób niemalże kronikarski – prezentowało wiele wydarzeń z badanego regionu” (s.10). We wstępie do rozprawy doktorskiej należy oczekiwać rzetelnego przedstawienia stanu badań nad problemem badawczym stanowiącym temat pracy. To samo dotyczy omówienia wykorzystanej literatury i źródeł. Doktorantka podała wiele archiwów, przy których nie wykazała źródeł.

Wstęp do rozprawy stanowi jej wizytówkę, która składa się z określonych elementów i posiada konkretną strukturę, której części należało sumiennie przedstawić, czego Doktorantka nie uczyniła w sposób zadowalający. Prezentując definicje turystyki mogła Autorka przywołać pojęcia formułowane przez autorów zagranicznych. Zachęcam do lektury P. Różyckiego *Zarys wiedzy o turystyce*, Kraków 2009.

Autoreklama „jednym z podstawowych celów niniejszego opracowania było poszerzenie i uzupełnienie wiedzy z zakresu historii turystyki w Polsce w odniesieniu do Podhala. Przy badaniu materiałów niezbędnych w dysertacji okazało się, że nie istnieje jedna pełna publikacja ujmująca w zbliżony chociażby sposób podjęty przeze mnie problem badawczy. Rozprawa zatem ujmuje kompleksowo rozwój turystyki w tym regionie z uwzględnieniem zarówno walorów przyrodniczych, historycznych, jak też kulturowych, społecznych i gospodarczych przez co może stać się bogatym źródłem informacji dla innych badaczy i miłośników gór. Zgromadzone i załączone zestawienia statystyczne zaprezentowane w 26 tabelach, bogaty materiał faktograficzny zawierający 173 zdjęcia pochodzące tak ze zbiorów prywatnych – nigdzie dotąd nie publikowanych - jak ze źródeł ogólnodostępnych – zestaw 14 rycin i 8 map, sprawiają, że niniejsza rozprawa w sposób rzetelny ujmuje tytułowy problem badawczy” (s. 10) niestety jest zapowiedzią bez pokrycia, co potwierdza lektura.

W rozdziale I o charakterze kompilacyjnym Autorka przybliżyła powszechnie znane tradycje turystyki na Podhalu od XV w. W przywoływanych do tego rozdziału przypisach Autorka przybliżyła sylwetki zasłużonych dla Tatr odkrywców oraz znanych działaczy turystyki, np. M. Zaruskiego (s. 44-45) i A. Bobkowskiego (s. 55), S. Witkiewicza (s. 30), I. Paderewskiego (s. 30) poświęcając im niepotrzebnie wiele miejsca, przy czym owe życiorysy są dosłownie przepisane z *Internetowej Wielkiej Encyklopedii Tatrzańskiej Z. i W. H. Paryskich*, http://z ne.pl/t,haslo,369,bobkowski_aleksander.html (dostęp 26.01.2016). Uważam, że powielanie znanych i ogólnie dostępnych informacji jest niepotrzebnym mnożeniem stron. Zbędne są także podstawowe informacje o Stanisławie Staszicu, Sewerynie Goszczyńskim, Walerym Eljaszu Radzikowskim, ks. Józefie Stolarczyku (s. 26-28).

Rozdział II zgodnie z tytułem powinien obrazować wpływ systemu społeczno-politycznego w Polsce na rozwój turystyki na Podhalu w latach 1945-1989, w którym Autorka zawarła wiele informacji wykraczających poza ramy czasowe i mających bardzo odległy związek z poruszonym zagadnieniem. Autorka zebrała obszerny materiał, ale nie potrafiła dokonać właściwej selekcji, tak pod względem merytorycznym, jak i chronologicznym. Odnosi się wrażenie, że Adeptka nauki każdą informację, jaką pozyskała zamieściła w tekście. Przykładowo porusza zagadnienia: pasterstwa, górnictwa, przemysłu drzewnego sięgając XIX w. Są to ciekawostki, o których ewentualnie można wspomnieć w przypisach, ale nie w zasadniczej części rozprawy. Nie znajduję uzasadnienia dla podrozdziału *Uwarunkowania społeczno-polityczne rozwoju turystyki na Podhalu w latach 1873-1989*. Praca obejmuje okres 1945-1989 i tego okresu powinna ona dotyczyć. Ledwie cztery strony poświęcone temu zagadnieniu, zgodnie z tytułową cezurą rozprawy, tematu nie wyczerpało.

Wybrane czynniki warunkujące rozwój turystyki na Podhalu zapowiadają treść kolejnego (III) rozdziału, w którym omówiono specyficzne uwarunkowania fizjograficzne regionu, zwracając szczególną uwagę na jego usytuowanie geograficzne i środowisko naturalne. W tym rozdziale kolejny już raz Autorka omówiła historię regionu poczynając od XI w., opisała obiekty historyczne i odrębność kulturową Podhala; przedstawiła znane legendy związane z tym regionem oraz postacie historyczne. W tym rozdziale Doktorantka starała się przedstawić „kadrę kwalifikowaną w regionie”, przy czym znów zaczęła od rozwoju szkolnictwa w XIX w. W tym fragmencie czytelnik oczekiwałby szerszego przedstawienia programów kształcenia i liczby wypromowanych absolwentów Technikum Hotelarskiego i Szkoły Gastronomicznej oraz po ich przekształceniu Zespołu Szkół Hotelarsko-Turystycznych w Zakopanem, a nie wiadomości dotyczących Szkoły Przemysłu

Drzewnego (wcześniej Snycerskiej z XIX w.), czy Liceum Technik Plastycznych (tzw. „Szkola Kenara”). Podrozdział „Rozwój infrastruktury Turystycznej na Podhalu”, opracowany został dosyć chaotycznie i po jego lekturze pozostaje spory niedosyt. Ten fragment powinien być uporządkowany. Przykładowo, Doktorantka pisze o bazie noclegowej, ale czyni to mało porządnie. Wymienia liczbę 22 schronisk i liczbę 2000 miejsc (s.236), a co z resztą bazy? Owszem wymienia niektóre ośrodki (s. 237), ale nie podaje żadnych danych, które pokazałyby bazę noclegową Podhala, będącą istotnym elementem turystyki. Można też powiedzieć, że „prześlizgnęła się” po „urządzeniach terenowych” (s. 239), co skwitowała następującym opisem: „należały do nich m.in.: kolejki górskie, wyciągi linowe, ścieżki turystyczne i spacerowe, ułatwienia na ścieżkach prowadzących w terenie skalnym, nartostrady, znakowanie ścieżek, szlaków, drogowskazy, tablice orientacyjne, udostępnienie jaskiń, wieże widokowe, tory saneczkowe, wyznaczone miejsca do plażowania, kąpieli wybudowane baseny kąpielowe”. Podhale o każdej porze roku miało i nadal ma swoje turystyczne atrakcje, które przyciągają turystów. Należałoby poświęcić im bardziej obszerny opis.

Rozdział IV *Działalność turystyczna organizacji specjalistycznych, młodzieżowych, stowarzyszeń sportowych, związków zawodowych i innych na Podhalu* również poprzedzony jest wstępem, w który Autorka rozpoczyna swoje wywody od XIX w. Muszę przyznać, że jest konsekwentna w zamieszczaniu informacji mających drugorzędne znaczenie dla rozprawy. W tym rozdziale, podrozdziały 2. i 3. są za nadto rozbudowane. Doktorantka niepotrzebnie z niektórych organizacji utworzyła odrębne podrozdziały, tym bardziej, że nie zawierają one zbyt wiele treści merytorycznych.

Również zakończenie pozostawia wiele do życzenia. Powinno być klarowne, bez odwoływania się do literatury. Zakończenie ma być syntezą wniosków. Tutaj tego brakuje.

Autorka bezkrytycznie podeszła do zebranego materiału. Rozprawa stanowi narrację opowiadającą (kiedy, co, gdzie, kto), brakuje w niej analizy. Autorka unikała podstawowego pytania „dlaczego”, które historycy stawiają źródłom. Z przykrością muszę stwierdzić, że lektura tego obszernego dzieła zawiera liczne luki, między innymi brakuje mi danych statystycznych dotyczących odwiedzających Podhale w omawianym okresie. Przytoczone w pracy dane nie obrazują ruchu turystycznego. Jedynie na s. 371 Autorka bardzo skromnie przytoczyła dane z lat: 1949 i 1950. Nieliczne informacje typu „W kolejnych latach badań zauważono poważny wzrost ruchu turystycznego, który w stosunku do roku 1950 wzrósł w roku 1951 o 20%, a w 1953 roku o kolejne 9,6%” (s. 373), czy utrzymane w podobnym tonie (s. 374) niezbyt przemawiają do czytelnika.

W pracy pojawia się wiele cytatów. Fragmenty cytowane warto by opatrzyć komentarzem. Rozprawa zawiera dużo niezręcznych sformułowań, stwierdzeń i sporo potocznych zwrotów („dogłębne poznawanie gór...”) określeń żargonowych („w czasach komuny”). Numeracja przypisów od rozdziału 4. zaczyna się od numeru 1. Dlaczego ten rozdział został wyróżniony? W pracy występuje różna wielkość czcionki np. przypisy s. 119.

W podsumowaniu pragnę podkreślić, że zebrany materiał i niektóre fragmenty opracowania mogą stanowić podstawę pracy spełniającej wymagania stawiane rozprawie doktorskiej. Niestety, w obecnej postaci przedstawiona do recenzji praca tych kryteriów nie spełnia. Wnoszę więc do Rady Wydziału Zamiejscowego Wydziału Kultury Fizycznej w Gorzowie Wielkopolskim o skierowanie rozprawy mgr Adrianny Gardzińskiej zatytułowanej *Rozwój turystyki na Podhalu w latach 1945-1989* do uzupełnienia i poprawy. Wyrażam równocześnie gotowość dokonania oceny poprawionej rozprawy

P. Kula

2016.02.03.

Dr hab. prof., nadzw. Ewa Kałamacka
AWF Kraków

Recenzja
rozprawy doktorskiej mgr Adrianny Gardzińskiej,
pt. ***Rozwój turystyki na Podhalu w latach 1945-1989***

Przedstawiona do recenzji poprawiona praca doktorska Pani mgr Adrianny Gardzińskiej w obecnej formie spełnia kryteria stawiane rozprawie doktorskiej. Pod względem struktury i metodologii praca jest poprawna. Dokonane przez Autorkę uzupełnienia i retusz niektórych (skrytykowanych) fragmentów opracowania upoważniają do stwierdzenia, że dysertacja mgr Adrianny Gardzińskiej świadczy o sporej wiedzy Autorki i w miarę dobrym przygotowaniu warsztatowym.

Wnioskuje więc do Rady Wydziału Zamiejscowego Wydziału Kultury Fizycznej w Gorzowie Wielkopolskim o dopuszczenie mgr Adrianny Gardzińskiej do publicznej obrony rozprawy.

Kraków, 2016.11.20.

E. Kałamacka